

pram državi in kroni. 2. Nihče se ne sme brez zakonitega vzroka preganjati, pritegniti v preiskavo ali biti kaznovan. 3. Izredna sodišča so v rednih razmerah nedopustna. Vsak obdolženec se mora takoj zaslusiti ter dobiti zagovornika. 4. Noben oblastveni organ ne sme brez pismenega pooblastila prestopiti praga kakršnekoli hiše. 5. Vsak državljani se sme poljubno seliti, si nakupiti posestva ter izvrševati obrt. 6. Tiskovine se ne smejo pred nastankom od nikogar kontrolirati. 7. Pismom se zagotavlja tajnost. 8. Nauk in znanost sta svobodna. 9. Vsak uradnik mora sprejemati svoje ukaze le naravnost od svojega neposrednega predpostavljene. 10. Državni proračun se mora vsako leto pravočasno javno razglasiti, preden razpravlja o njem parlament. — Sultanov dekret je veliki vezir slovesno prečital na tisoče zbranemu ljudstvu, ki je ob živahnem aklamiranju naročilo velikemu vezirju, naj izroči sultanu zahvalo vsega naroda — Po vseh vojašnicah so vojaki slovesno prisegli na novo ustavo.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Tov. Janko Žirovnik iz St. Vida za razprodane „Narodne pesmi“ v juliju 79-05 K; učiteljski krožek v Mirni na Dolenjskem 53-10 K kot del čistega dobička veselice z dne 12. julija t. l.; učiteljski krožek v Mokronogu 130 K kot del čistega dohodka veselice na korist učiteljskemu konviktu; učiteljsko društvo kočevskega okraja v Ribnici 80-46 K kot čisti dohodek jubilejskega koncerta; tov. Andrej Kmet iz Cerkelj 2 K; tov. Josip Kobal iz Dolenjave pri Senožečah 2 K; tov. Angela Trost iz Vodice 2 K; tov. Julij Slapšak iz Vodice 2 K; Jakobina Dimnikova iz Ljubljane 2 K; skupaj 352-61 K; zadnjih izkazanih 2959-14 K, doslej darovanih 3341-75 K. Bog plati!

Vestnik.

Demoralizovano klerikalno časopisje. Naše klerikalno časopisje je padlo na najnižji nivo proststva. Osebnosti so tamkaj glavna stvar; ovađstvo in denuncianstvo sta v najbujnejšem cvetju; silovita ošabnost in domišljavost se spenjata kvišku kot prazen klas v znani pripovedki. Ni ga človeka, stanu, družstva itd., da bi ga ne ogrizel „Slovenec“ z umazanimi zobmi, ako ni brezpogojno vdan terorizmu tistega, ki ima „Slovenca“ v rokah. Slovenci imamo žalostno priliko, da se lahko ponasamo pred vsem svetom: „Glejte, mi imamo najbolj sirovo klerikalno časopisje!“ — To sirovost občutimo v zadnjem času najbolj učitelji. „Slovenec“ ekslemenatar — morda pa njegov glavni urednik — je tako nesramno predrzen, da očita celo našim koleginjam — moralno propadlost! Veste, to je taka infamija, da zasluži kľofuto! S takim predrznom natolcevanjem hočejo tatovi časti prikriti dejstvo, da je mnogoteri „božji namestnik“ danično od same pohotnosti in alkohola ves omotičen, da ni nobena poštena ženska varna pred njim! In take moralne propalce hočejo ljudstvo naščevati proti šoli in učiteljstvu, ga hočejo oropati trdega kruha, ker so sami siti in ne vedo, kako se težko s poštenim delom služi kruh, ki ga krope solze lačnih otrok in krepostnih zakonskih žen! Učiteljstvu napovedujejo križarsko vojno, sumničijo in obrekujejo nasploh, ko bi treba samega Kristusa, da jih z bičem požene iz hiš božjih! Če jim pa kdo očita kakšno lumparijo, se potulijo in poskrijejo in z lastnim blatom ometajo poštene ljudi. In nikogar ni v njihovi stranki, da bi fantaline potresel za ušesa in jih poučil o dostojnosti! Žalostno, da bolj žalostno ne more biti! Samo naj se kdo predrzne z golim natolcevanjem krasti našo čast in naš ugled, pa ga bomo s palico naučili dostojnosti! Kar je poštenih ljudi, se s studom obračajo od njih.

Lumparija se nadaljuje. V nedeljo, dne 2. avgusta 1908, sta prišla v Dolino v Istri ekslemenatar Trseglav, ki ima bivšo učiteljico za ženo, in S. Ravnihar, poštar v Ljubljani, ki ima sestro učiteljico in učitelja svaka ter sta zabavljala čez učiteljstvo, da se je vse kadilo. Kakšne vrste je bilo to zabavljanje, je razvidno iz „Slovenčevega“ poročila, ki mu povzamemo le nekatere rožice: Domisljavi učitelji... liberalni učitelji... liberalni šomaštri... liberalna usta... vpitje neke živali... redkokocinasta brada... krvavo zarobljene oči... Urbančič je moral doli kljub vsemu mahanju in obilnem slinoprelitju... spominjajoč se redkih svojih kocin, katere so bile preje pod rokami vrlih kmetov trpele nekaj škode na svoji lepoti... Tako se preliva dalje ta klerikalni gnoj po glasilo ljubljanskega škofa! Kaj je učiteljstvo storilo Trseglavu in Ravniharju, tega ne ve živa duša, tudi sama ta dva hujskača ne! Zato je pa njuju nesramnost toliko večja. In tudi njuju junaštvo mora biti veliko, zakaj po poročilu „Slovenca“ sta bežala v družbi 200 kmetov pred — 20 ljudmi. Poskrbeti bo treba, da bosta bežala povsod, kamor prideta. Lepa, mirna in stvarna beseda ne pomaga nič več, zato bo treba klerikalne obrekovalce in tatove časti prepričati s palicami ali pa s kamenjem, da se učiteljstvo ne

da tlačiti v blato. Kakor oni nam, tako mi njim! Če smejo oni hujskati brez kazni in odgovornosti, mora biti tudi nam dovoljeno čuvati svojo čast!

„Slovenec“ z dne 4. t. m., štev. 177, piše, da je neki liberalni učitelj prijel v šoli dva dečka, jima s silo razklenil usta in vanje pljunil. Če se je to zgodilo, je seveda tako dejanje vredno vse obsodbe, pa četudi je dotični učitelj stokrat liberalen. Nam so pa znani slučaj, ko je n. pr. pater Fridolin, potem nekdanji župnik borovniški, dalje katehet v Miljah pri Trstu itd. vse drugače pljuval, kakor pa ta učitelj. Zakaj pa takega pljuvanja ne omenja in ne graja krepostni „Slovenec“? To nam povejte!

Poljakinja iz Varšave, ga. dr. Kosmowska, gđc. Marja Kosmowska ter gđc. Irena Kosmowska, profesorica na deški gimnaziji, so si dne 4. t. m. v spremstvu g. dr. L. Leonarda ogledale I. mestno deško šolo, učiteljsko hranilnico in posojilnico, stalno razstavo učil ter našo tiskarno. O vsem so se dame izrazile jako laskavo ter so hvalile naše zavode in našo organizacijo. S seboj so vzele vzorce vseh naših šolskih tiskovin, da jih prešudirajo in uvedejo v svojem delokrogu. Vzele so s seboj tudi Žirovnikove narodne pesmi za šolsko mladino, Adamičeve spevoigro, „Zvonček“, „Učit. Tovarisa“, „Popotnika“, „Domače ognjišče“ in „Našo bodočnost“, da se pouče o delovanju in položaju slovenskega učiteljstva.

† Ludovik Fettič-Frankheim, nadučitelj v Mokronogu, je dne 6. t. m. umrl, star 45 let. Bil je kremenit značaj, izborn učitelj, pisatelj in pedagog, ki je bil tudi našemu listu tja do zadnjih let zvest in zanesljiv sotrudnik. Pridržujoč si priliko, da o njegovem življenju in delovanju pozneje obširneje izpogovorimo, mu kličemo danes: Lahka ti zemlja domača! Žalujoti rodovini naše iskreno sožalje!

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: Mokronoški učiteljski krožek 200 K pokroviteljine; učiteljsko društvo ljubljanske okolice 50 K kot 4 rok pokroviteljine; učiteljsko društvo zakamniški okraj 50 K kot 3. rok na račun pokroviteljine; g. dr. A. Kraut, odvetnik v Kamniku 10 K, ker se ni mogel udeležiti banketa ob priliki okrajne učiteljske konference; g. dr. F. Hauptmann, c. kr. profesor v Gradcu 4 K. Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali: tov. Josip Kotnik iz St. Jošta na Kozjaku; opensko učiteljstvo s pripomojo:

Stefan, Jože, Pepca, Vanka, Milka, nihče drug ne manka. Ker smo vedno ene misli, to nam bode vedno v žil, da zgradimo hišo fino za učiteljsko mladino. Ker nam tudi drugi stani zvesto v tem stoji na strani, bodi jim presrečna hvala, demo mi in deca mala, ki bo kdaj v konviktu spala. Kdor si pa tavi stari „šef“, bodi pozdravljen! — Agul Ref.

Umrl je na Ovenu pri Ljutomeru po kratki bolezni krajni šolski ogleda in načelnik kmet. zadruge gosp. Ivan Rajh. „Narodni list“ slavi v daljšem članku njegove zasluge kot narodnjaka, dobrega narodnega gospodarja in prijatelja šole.

Odbor podpornega društva za slovenske visokošolce na Dunaju naznanja, da je dosednji društveni blagajniški gosp. dr. Klemenč Seshun odložil blagajniški posel. Njegov naslednik je g. Ivan Lúzar nadrevident južne železnice v p., ki stanuje na Dunaju III/3 Reissnerstrasse 27. I. nadstropje. Ta rodoljub deluje že dvajseto leto kot društveni odbornik in v prosep ubožnim slovenskim visokošolcem na Dunaju. — Ker je vsled prevelikega števila ubožnih slovenskih visokošolcev v minulem šolskem letu blagajna docela prazna; prosi odbor, da blagovole slovenski rodoljubi obilne prispevke poslati novemu blagajniku, da more odbor v novem šolskem letu pomagati vsaj najpotrebnejšim in najvrednejšim dijakom.

Kaj je klerikalizem? „Klerikalizem“ znači izrabljanje vere in cerkve za stvari, ki nimajo z vero ničesar opraviti. Klerikalci ni treba biti kristjan. Ni mu treba, da veruje. (Saj je znano, da se je dr. Ev. Krek svoječasnno imel za ateista, to je ni priznaval Boga). On more biti brezverec in ateist, pa klerikalce. Zato klerikalci brezsrčno izrabljajo vero za svoje špekulacije. Tako piše nek hrvaški list. Stare resnice sicer, a potrebno je, da jih naši somišljeniki širijo med narodom.

Ne stojte ob nevihti pod drevesi! Zdnji terek je strela ubila v Vilendorfu na Zg. Stajerskem 27letnega čvrstega kmeta Janca Steinerja, ki je ob nevihti zbežal pod drevo, da bi se rešil pred dežjem.

K članku o šolstvu v Trstu in okolici dodajamo, da ni bilo v Istri deželne učiteljske konference že od l. 1882., a okrajnih učit. konferenc ni bilo tudi najmanj 2 leti. Slovensko učit. društvo v Istri je prosilo že pred leti deželni šolski svet, naj skliče deželno in naj skrbi, da se redno vsako leto obdržujejo okrajne učit. konference, a še danes čakajo

na rešitev te prošnje, ker je šla v koš. Ako je res, da je deželni šol. svet sklical za 6., 7. in 8. septembra t. l. deželno konferenco samo za laško učiteljstvo v Istri, s tem ni drugega naredil nego pokazal, da je pristanski in da ne pozna v popolnem obsegu § 46. drž. šol. zakona z dne 2. maja 1883., čemur se pa ni čuditi, ako že od 1882. ni vedel zanj. Ker določuje § 17. ministrske navedbe z dne 8. maja 1872., da se mora dnevni red objaviti najmanj tri mesece pred konferenco in ker se to ni objavilo slovenskemu učiteljstvu, je očito, da se je izključilo od te konference slovensko učiteljstvo Istre. — Radovedni smo, kako ta škrbasta konferenca § 19. rečene navedbe izvoli določeni stalni odbor. Tudi določa § 18. iste navedbe, da se obdržuje praviloma dežel. konferenca na sedežu deželnega šol. sveta, kar pa Rovinjskoto v ni: — Dobro bi bilo, ako bi se zaradi tega pritožilo slovensko istrsko učiteljstvo pri ministru za bogočastje in uk in da bi ga vprašali istrski slovenski državni poslanci, kako more dovoliti, da se prezira IV. oddel. državnega zakona z dne 14. maja 1869. in II. oddel. ministrske navedbe z dne 14. maja 1872!

Klerikalni denunciantje. V „Zori“ ovajajo ljubljanski klerikalni srednješolci svoje lastne profesorje, ako kateri izreče kakno besedo, ki se ne sklada s katoliškim „svetovnim nazorjem“. To bodo nekoč čedni možje, ti dijaški denunciantje! — In „Slovenec“ se ne sramuje jih še k temu vzpodbujati! Kakršen mojster — taki učenci!

Učiteljska konferenca novomeškega okraja se je vršila zelo slovesno dne 15. t. m. v Rudolfovem v proslavo 60letnega jubileja presvetlega cesarja. Prihitele je skupaj razen Kočevarjev vse učiteljstvo — ti so imeli namreč konferenco sami zase. S svojo navzočnostjo so nas počastili gostje: preblagorodni g. baron Rechbach, c. kr. okr. glavar, m. prošt g. dr. Elbert, kapiteljski vikar, ravnatelj državne gimnazije, ravnatelj kmetijske šole na Grmu, zastopnik c. kr. okrajnega šol. sveta g. Zurz, g. Umek kot zastopnik občine, predsednik okrajnega šol. sveta g. Rozman, predsednik okrajnega sodišča g. I. Kavčič pa je bil uradno zadržan in je opravičil svojo odsotnost pismeno ter daroval v ta namen 20 K za „Učiteljski konvikt“. Bodi mu torej tem potom izročena naša zahvala. Ob 9. uri je bila v kapiteljski cerkvi slovesna s. maša med izbornim petjem moškega zbora učit. osovja pod vodstvom g. Ig. Hladnika. Posebno pa nam je omeniti krasni bariton-solo g. Vozla, učitelja iz Trebnja. Po sv. maši se je učiteljstvo skupno s cenjenimi gosti fotografiralo in nato zbralo v krasno dekorirani čitalniški dvorani. G. Jos. Turk, c. kr. okrajni šol. nadzornik, je otvoril običajno konferenco, proslavljal vladarske čednosti in izjavil, da ne more v redkem jubileju dati bolj duška svojim čutilom, kakor s trikratnim „Slava“-klicem na presvetlega cesarja. Po govoru je prebral tov. Davorin Matko vdanostno izjavo ter prosil g. glavarja, da jo odpošlje na najvišje mesto. Zapisnikarjem se izvolita tov. Koželj in gđc. Vica. Nato pozove g. nadzornik tov. Potokarja, ki je bil določen za slavnostnega govornika, k besedi. Poročal je o cesarjevem delovanju s posebnim ozirom na razvoj šolstva, kako ga je morila stara šolska politika uprava, in kako se je povzdignilo zaradi novega drž. šol. zakona pod zaščito presvetlega vladarja na nivo zlate svobode in prosvete. Govor se je zaključil s cesarsko himno. Poročilo o nadzorovanju je g. nadzornik omejil le na splošne opazke, osobito na delovanje zunaj šole. V knjižnični odbor se izvolijo: Clarič, Ekel, Gebauer in Kopitar, v stalni odbor pa: Clarič, Gebauer, Matko, Pehani, Potokar. Konferenco je zaključil g. okrajni glavar z željo, da bi učiteljstvo vse svoje moči posvetilo izročni mladini, da postanejo otroci dobri sinovi in dobre hčere mogočne Avstrije. — Po konferenci je bil skupni banket v gostilni pri Tučku, kjer smo bili zelo dobro postreženi. Vmes pa je marljivo svirala meščanska godba na lok. Navdušenih napitnic ni bilo ne kraja ne konca, pevci pa so zapeli več slovenskih pesmic. Imeli smo lep dan.

Iz kamniškega okraja. Uradno konferenco smo imeli v Kamniku dne 15. julija. Po maši, pri kateri je bilo učiteljstvo (posebno lep je bil solo tov. Stefančiča), se je zbralo učiteljstvo v primerno okrašeni šolski sobi. Navzoči so bili tudi: okrajni glavar g. Kresse, sodnijski svetnik g. dr. Kladva, mestni župan g. dr. Kraut z dvema odbornikoma gg. Močnik in Novak, dekan g. Lavrenčič z drugo duhovščino. — Ko je g. nadzornik pozdravil goste, povabil je tovariša Tomana kot slavnostnega govornika, kateri je v prav kratkih potezah naslikal cesarjevo življenje in poudarjal, da so za časa njegovega vladanja izšli šoli in učiteljstvu prijazni zakoni, ki zadnjemu natanko določajo njegove dolžnosti, a tudi njegove pravice. Le kdor se obeh zaveda, vzgojiti bo mogel ustaven naraščaj ustavni državi ter zakliče zaščitniku šole in učiteljstva: Slava! — Ko je tovariš Tramte prebral vdanostno izjavo, bil je s tem slavnostni del končan, gostje so odšli, g. glavar je ostal. — V uradnem delu podal je novi g. nadzornik z ozirom na to, da še ni mogel mnogo nadzorovati, nekaj navodil, po katerih se ravnaj učiteljstvo pri pouku, naslanja se na pregovor: „Natančen račun vzdrži

dobro prijateljstvo“, kar je vzelo učiteljstvo z zadoščenjem na znanje, ker se je prepričalo, da je dobilo v novem nadzorniku moža-šolnika, ki mu je razvoj šole in blagor učiteljstva res pri sreui in ki pozna najnovejšo umstveno pedagogiko, ki ne trpi ni mehanika, ni ddnarja, temveč zahteva moža z umom in sreem ter previdnega in natančnega preiskovalca otročjih duš, učitelja, ki ne poučuje po nakazani metodi, temveč po individualni metodi, ki je zrasla v njem iz dobrih nasvetov, lastne izkušnje in premišljevanja, ki pa ni nikoli dovršena in je sprejemljiva novim vtiskom, ki pa ne pozna vojaškega veleznika, temveč je pristopna le materinskemu železniku, ki v ljubezni in dobrohotnosti vselej preraste prvega. — Na to je nastopil ljubljanski tovariš Levec in podal prav zanimive podatke o lepomislu. Večina nas je bila proti njegovim vjam, a s predavanjem nas je prepričal, da je tudi njegova zbirka „Lepopisne vaje“ kakor vsaka taka le gradivo, iz katerega si izbiraj učitelj po krajevnih razmerah. Prepričan sem, da bi bil uspeh tega referata popoln, da bi bili tudi kaj povprašali. Ako sme učenec učitelja prekiniti, menda ne bo zmešalo vprašanje referenta-strokovnjaka, ki ima povrh še vse gradivo urejeno in lepo spisano — v roki. — Tudi po referatu ni bilo nikakega razgovora, sprejeli smo ga z navidezno mirnostjo, a v duši nastajali so nasprotni utiski, a hiteti je bilo treba dalje, da se izvrše tudi druge točke dnevnega reda. Razne volitve so se izvršile po vzkliku, samo pri določitvi knjig za prihodnje šolsko leto bi se bila kmalu zgodila nesreča, da bi morali v drugem šolskem letu poučevati branje samo na borovnicah in sadju in to raditega, ker je g. predsednik prezrl pismen predlog, da se naj za drugo šolsko leto uvede knjiga: Gabršek-Razingerjeva. No, tudi to nepriliko smo modro odstranili in brez vidne nesreče končali slavnostno uradno konferenco. — Na to smo se vsi zbrali v dobro znani restavraciji gosp. Kende. Tam je meščanska godba z novim, unetim kapelnikom marljivo in lepo godla, naše ljubeznive tovarišice so nas razveseljevale z ljubkimi glasovi, pomagali so jim naši uneti pevci. Vsem je napil tovariš Tramte, a temu Toman kot sojunaku istega dne. Ves čas je bil med nami tudi g. okrajni glavar, ki mu je navdušeno napil naš vodja tovariš Letnar. G. okrajni glavar si je ta dan pridobil popolno zaupanje vsega učiteljstva, kar mora le šoli in po tej narodu koristiti. Ličan.

Za Božidar Fiegeričev spomenik so nadalje darovali sledeči gg.: Zabavnik Fr. v Vodranjih 4 K, Petovar Lov. v Ivankoveh 1 K, Novak Ant. v Senožečah 1 K, Dečko Fr. v Središču št. 67 1 K, Vrabl Rud. na Vranskem 2 K, Kolšek B. na Vranskem 1 K, dr. Turner P. v Mariboru 10 K, dr. Bazež Jož v Smarju 4 K, Zacherl Fr. v Ljutomeru 2 K, Robek Ana v Ljutomeru 2 K, Plepelec Jožef pri Sv. Hemi 2 K, Plepelec Anton v Središču 1 K. Bog plati vsem. Za nadaljne prispevke se uljudno prosi.

Od D. M. v Polju poročajo: Minulo je šolsko leto; prišel je čas počitnic. Naši učitelji in učenci se bodo oddahnili od trudapolnega, a brezuspešnega dela. „Zakaj brezuspešnega?“ me bo kdo vprašal, „vsaj imate petrazredno šolo, kjer se pač lahko vse doseže.“ Prijatelj, prav praviš, tako je na prečelju šole napisano, a pogledaj si jo od znotraj. Prvi, drugi in tretji razred poldnevni pouk. Otrok pride v četrti razred že, ko je v resnici hodil v šolo le eno in pol leta. Takih učenjakov ni v Ljubljani nimate. Tu pri nas čaka šolske oblasti mnogo hvaležnega dela. Nujno potrebno bi bilo, da se šola uredi tako, kakor zahteva to državni zakon. A našim poslancem je za vse drugo mar, samo za šolo nič. Zakaj čim dalj bo vladala tema, tem dalj bomo želi. Kje na Kranjskem pa se nabaja tak monstrum ljudske šole kakršna je naša? Kje hodijo otroci tri leta poldnevno v šolo, a je na prečelju napisano „petrazrednica“. Kako naj se zadosti zahtevam petrazrednice, ako je pa v resnici trirazrednica. Uspehi so seveda jako žalostni, ker se otrokom vtepa v glavo nemščina, pa še slovensko niso za silo zmožni. Iz četrtega razreda naj bi zamogli v Ljubljano v srednje šole, a kako naj se ta čudež zgodi, ko pa se ima učitelj v četrtem razredu boriti z osnovnimi pojmi. Ako se letos takoj ne preosnovi šola tako, da se naredi še eden prvi, drugi in tretji razred, potem se naj jo rajše izpremeni v trirazrednico, da bodo otroci poučeni vsaj v materinščini, ne pa tako kakor je sedaj, ko ne znajo ne slovensko ne nemško. Malo upanja je, da bi se naredili omenjeni trije razredi, ker ako se pomisli, da se ni dalo doseči še enega tretjega razreda v enem in pol letu pri številu 130 otrok, tudi treh ne dobimo v dveh mesecih. Žalostno je to, da nima dežela 66 K mesečno za učno osebo. Vsa čast, od strani občine se je storilo vse. Celo zapeljalo se jo je, ker najela je sobo, preskrbelo novo opremo, a učne osebe ni dobila. Kmetom je taka šola morda všeč, a mi tovarniški uslužbenec in delavec nismo zadovoljni. Kmet zapusti svojemu sinu posestvo, s čimer se potem živi, mi ga pa nimamo. Edino kar otroku lahko damo, je šola. Ako je pa še takšna kakor pri nas, potem smo ob vse. Vrhutega pa se še navadi potepanja, ker je polovico dneva brez nadzorstva, ker sta oči in mati v tvornici. Slišal sem tudi, da se namerava otvoriti nova šola v Zalogu. Jako pametna misel, samo da bi se že letos